

Francoski ministrski svet odobril Herriotovo postopanje

PARIZ, 20. Na včerajšnji seji ministrskega sveta, ki se je izvršila v Elizeju pod predsedstvom Doumergue-a, je Herriot poročal o izidu londonske konference. Po seji je bilo izdano sledeče uradno poročilo:

Ras Tafari na Grškem

ATENE, 20. Pri velikem kosilu, kate-
rega so priredili na čast princu Tafariju,
je predsednik republike slavil prijatelj-
stvo, ki vlada med Grčijo in Abesinijo. Na
koncu je pripomnil, da znači ta obisk, da
bodo prijateljski odnosi med obema dr-
žavama tudi v bodoče ostali čvrsti. Princ
Tafari se je zahvalil ter se tudi s svojo
strani spominjal medsebojnih dobrih od-
nosjev.

Stavka v Zgornji Šleziji končana
VARŠAVA, 20. Stavka v Zgornji Šleziji se je končala. Delavci v tovarnah so se povrnili na delo.

BEOGRAD, 19. Danes ob pol 10. dopoldne se je vršilo v veliki dvorani hotela

Pariz veliko zborovanje radikalne stranke, katerega se je udeležilo okoli 2500 oseb. — Shod je otvoril beograjski župan Mihajlo Marjanović, ki je v kratkem nagovoru proslavljal predsednika stranke Nikola Pašića kot neumornega in neustrašenega bojovníka za ideale stranke.

Nato je predsednik radikalne stranke Nikola Pašić v daljših izjavanjih, ki so bila neprestano spremljana z viharnim ploskanjem, zavzel stališče napram Radičevi stranki. Označil je radičevce kot predstražo avstrijantstva. Radikalna stranka, kakor tudi one stranke, ki stoje neomajno in brezpogojno na stališču državnega edinstva, so se borile proti metodam in politiki radičevcev samo zato, ker hočejo ti zopet oživetiti duh stare Avstrije. Mi smo bili, je izjavil Pašić, dovolj uvidni, da smo ponujali Hrvatom one pravice, ki smo jih deležni sami. Toda sedaj uvidevamo, da jim nismo smeli dati vseh pravic, ker jih Hrvati zlorabljajo na škodo države. Radić se je naslonil na Nemce in Madžare v jugosl. državi, da more nastopiti z njihovo pomočjo proti jugosl. državi. On zahteva zanje tudi posebne državne tvorbe. Toda v to ne bomo nikdar privolili. Mi hočemo tudi v naprej enakopravnost vseh državljanov v državi, vendar pa brez škode za državo samo.

Pasić je razpravljaj nato o politiki ministrskega predsednika Davidovića od zagrebškega kongresa dalje in izjavil, da je moral Davidović taktat v Zagrebu poslušati govore proti radikalni stranki in proti sebi samemu. V nobeni državi na svetu ne bi bil mogoč pojav, da pride v parlament stranka, ki ne priznava države, (Viharni klici: «Doli z Radićem! Doli s protidržavnimi element! Živel kralj!») Davidović paktira sedaj in je sestavljal vlado z onimi strankami, ki ne priznavajo niti države niti ustave. (Klici: «Doli z Davidovićevo vlado!») Današnji položaj se more ozdraviti le z apalom na narod, ki naj se izreče za državo in ustavo. Država se mora štiti, da se ne izgubi to, kar je bilo ustvarjeno s krvjo najboljših sinov naroda. (Dolgotrajno viharo ploskanje).

Na zborovanju je bila soglasno sprejeta resolucija, ki odobrava dosedanje delovanje stranke in zahteva nadaljevanje politike stranke v dosedanjem smislu.

Po zborovanju se je formirala velika manifestacijska povorka. Manifestanti so prirejali Pašiču viharne ovacije in demonstirali proti sedanji vladi. Na več krajih je prišlo tudi do spopadov. Mnogice so se podale pred Pašičevo stanovanje, kjer jih je Pašič pozdravil s kratkim nagovorom, izjavljajoč, da bo radikalna stranka znala varovati rezultate in pridobitve narodnega osvobodilnega boja. Ko je mladina zapela narodno himno, so odšli demonstranti pred stanovanje načelnika samostojne demokratske stranke Svetozarja Pribojevića, kjer so tudi njemu prirejali dolgotrajne ovacije. Dolgo so klicali Pribojevića in zahtevali, da govori, pa ga ni bilo doma. Zandarmerija je zaprla vse odhode k poslopju ministrskega predsednika. Po manjših spopadih opoldne je bil mir vzpostavljen.

Ministri so soglasno odobrili delovanje francoske delegacije na konferenci ter so ji zahvalili, ker je dosegla v Londonu važne uspehe. Sklenjeno je bilo, da bo jutri čital Herriot v zbornici in v senatu svoje izjave, ki bodo predstavljale izčrпно poročilo o poteku londonske konference.

PARIZ, 20. Na svoji sinočnji seji se je ministrski svet bavil z vprašanjem dražnje žit. Ministri so ugotovili, da je podražitev kruha posledica dvigovanja cen uvoza tega žita, ter so sklenili pozvati senat, da naj čimprej odobri načrt za nove carinske moki, katerega je parlament že odobril.

Ras Tafari na Grškom
ATENE, 20. Pri velikem kosilu, kate-
rega so priredili na čast princu Tafariju,
je predsednik republike slavil prijatelj-
stvo, ki vlada med Grčijo in Abesinijo. Na
koncu je pripomnil, da znači ta obisk, da
bodo prijateljski odnosi med obema dr-
žavama tudi v bodoče ostali čvrsti. Prince
Tafari se je zahvalil ter se tudi s svojo
strani spominjal medsebojnih dobrih od-
nosjev.

Stavka v Zgornji Šleziji končana
VARŠAVA, 20. Stavka v Zgornji Šleziji se je končala. Delavci v tovarnah so se povrnili na delo.

Avtomobilski incident

RIM, 20. Grof Ludvik Peter Munin je postal včeraj zjutraj žrtev težkega avtomobilskega incidenta. Vodil je namreč sam avtomobil ter zavozil s precejšno silo v drevo. Prepeljali so ga na kliniko, kjer so ugotovili, da ima prebito črepinjo ter druge težke poškodbe.

Želi biti krščen pred usmrtitvijo.
PARIZ, 20. Včeraj je bila izvršena smrtna obsodba nad Alžircem Khemilom Mohamedom, ki je umoril dve ženski. Pred usmrtitvijo je izrazil željo, da bi se ga krstilo. Duhovnik mu je to željo izpolnil ter mu dal ime Avgustin.

Bivši angleški ministrski predsednik David Lloyd George je obvelik državnik in vodtel angleške liberalne stranke. V dunajskem listu »Neue Freie Presse« pod naslovom »Sedem mesecev socialistične vlade na Angleskem« zelo zanimiv članek, v katerem promatra politični položaj v svoji domovini, kakršnega je ustvarila sedanja socialistična vlada pod vodstvom gosp. MacDonald.

Kaj je s socialističnimi reformami, v imenu katerih je šla laburistična stranka pri zadnjih volitvah v boj ter dosegla tako lepe uspehe? Na to vprašanje odgovarja Lloyd-George kratko in jasno: «Socialistični eksperiment se ni še pričel. Velika Britanija je imela sicer že sedem mesecev socialistične vlade, toda še niti enega samega dneva socializma».

Da dokaze kričeče nasprotje med delovanjem laburistične stranke, dokler ni še bila na oblasti, in delovanjem njene sedanje vlade, navaja Lloyd-George dobesedno resolucijo, ki jo je predlagal v prejšnjem parlamentu sedanji finančni minister Snowden. Resolucija se je glasila: »Ker se je kapitalistični sistem pokazal za nesposobnega, da bi mogel primerno organizirati in izkoriščati naravno bogastvo in proizvodne sile ter s tem nuditi širokim množicam prebivalstva življenjska sredstva v neobhodni višini, izjavlja zbornica v preporočanju, da je temu kriva zasebna last. Sredstva za proizvodnjo in razdeljevanje bogastva, da mora iti zakonodajna tema, da se kapitalistični sistem polnoma nadomesti s takim gospodarskim in socialnim redom, ki bo slonel na skupni razdelitvi sredstev za proizvodnjo in razdeljevanje potrebnih ter na načelu demokratične kontrole.«

Ta resolucija je bila predložena pred enim letom in MacDonald jo je priporočil v daljšem govoru, v katerem je pokazal vso svojo socialistično vnemo. Sedaj pa je isti MacDonald že sedem mesecev ministrijski predsednik, ima oblast v svojih rokah, toda — pravi Lloyd George brez dvolkov — noben vrtnar ne neguje s tako skrbnostjo svojih cvetic kakor skrbi angleška socialistična vlada za kapitalizem!

Govori laburističnih ministrov v parlamentu, pred raznimi komisijami in odgovorstvi finančnikov in trgovcev so takni, da mora vsakdo verjeti, da so ti voditelji socializma na Angleskem polni spoštovanja in simpatij za zasebno lastnino in individualizem. Skratka: politika sedanjé vlade gre za tem, da bi se angleško meščanstvo uspravilo in se otreslo vsakega trahu pred socializmom. V tem je treba iskati tudi razloga za dejstvo, da se je MacDonald vdal skoraj brez odpora zahtevi liheralcev, naj da država na razpolago potrebne kredite, s katerimi bi se omogočil delavcem, da odkupijo hiše, v katerih stajujejo, ter postanejo tako njih gospodari.

Socialistična vlada je pristala na to ter kakor pomagala ustvariti na tisoče novih kapitalistov.

Kakor se vidi, vlada MacDonaldova vlada v kričestem nasprotju s programom laburistične stranke ter popolnoma v duhu programa liberalne stranke. Odkar je MacDonald na vladi, je bil napravljen samo en poskus praktičnega izvajanja socializma. Nekaj laburističnih poslancev je predlagal resolucijo, naj se angleški rudniki socializirajo. Toda ta predlog ni bil stavljen od voditeljev, temveč ga je stavil, kakor rečeno, neki poslanec na svojo roko. Pri glasovanju ni preostajalo ministrom drugega, nego da so glasovali za predlog, ker bi se sicer izneverili svoji stranki in njenemu programu. Toda s takratnega stališča predloga niso odobraval in videlo se jim je, da jim je bila ta preizkušnja skrajno neprijetna.

Toda vse to je po mnenju Lloyd Georgea le taktika, kakaj o možeh, ki so sedaj na vladi, ni smeti imeti tako slabega mnenja, da bi se mislilo o njih, da so program laburistične stranke le izrabljali, da se z njim dokopajo do oblasti. MacDonaldova vlada se zaveda, da more ostati na krmilu le dotlej, dokler jo podpirajo liberalci. Kakor hitro bi ji ti poslednji odtegnili svojo pomoč, bi bilo takoj obno. To vedo MacDonald in njegovi tovarishi prav dobro in to je tudi eden izmed razlogov, da kaže sedanjim ministrski predsednik neodoljivo sovraštvo napram liberalcem. Kot politik pa more upoštevati resnični položaj in se ozirati na zahteve liberalne stranke, t. j. delati nekako liberalno politiko namesto socialistične. In tako vidimo torej, da se socialistični eksperiment v Angliji še ni začel. To pa samo zato, ker se ne more še začeti, kakaj vlada ne razpolaga s potrebno večino v parlamentu.

Kdaj pa se bo začel ta eksperiment? Odgovor je enostaven: Ko bo imela laburistična stranka v zbornici absolutno večino. Do nje pa more priti le potem novih volitev. In po mnenju Lloyd Georgea obstoji politični načrt MacDonalda ravno v tem, da bi se sedanja zbornica razpusila ter razpisale nove volitve, kakor hitro bi postalo jasno, da dobi sedanja vladna stranka večino. Da se bo moglo to zgoditi, pa je treba delo pripraviti in temu cilju služiti tudi sedanja politika MacDonaldove vlade, ki je politika uspavanja angleškega meščanstva.

Lloyd George je prepričan, da ni načrt laburistične stranke nikakoli utopija, temveč da so razna znamenja, ki kažejo, da je uresničenje tega načrta pravzaprav zelo verjetna stvar. Pri zadnjih volitvah je manjkalo socialistom le okoli 1½ milijon glasov, pa da bi imeli v zbornici absolutno večino. Ta 1½ milijon znaša le okoli 7% vseh volilcev. Na drugi strani pa je treba pomisliti, da se zadnjih volitev ni udeležilo okoli 4 milijone volilcev. Volilni agenti laburistične stranke napenajo, da se sedaj vse svoje moči, da to maso neopredeljenih volilcev pridobijo za svojo stranko. Ako se jim posreči pridobiti poleg tega le še nekoliko procentov onih delavskih glasov, ki so bili pri zadnjih volitvah oddani za liberalno in konservativno stranko, tedaj je odločilna zmaga laburistične stranke gotova stvar. Angleški socialisti delajo za uresničenje svojega programa z vsemi sredstvi, a svoj pravi program spretno privključujejo s sedanjo politiko MacDonaldove vlade. Sedanja doba je potemtakem le doba pripravljavanja za popolno politično zmago laburistične stranke, to je pripravljanje predpogojev, ki bodo omogočili sigurno in neizprosno izvajanje socialističnega programa.

Lloyd George — kot pristen liberal — seveda obžaluje, da je mnogo »spoštovanja vrednih moči«, ki ta veliki maneuver MacDonalda podpirajo, ne da bi niti od daleč vedeli, kaj delajo!

Razstava v Wembley-u

Na eni izmed reklamnih brošur o razstavi čitam:

Ali veš? Da stane razstava 12 milijonov funtov (1 milijardo 200 milijonov italijanskih lir)? Da merijo poti po ozemlju, na katerem se razteza razstava 15 milj (okoli 24 km)? Da je v restavracijah prostora za 25.000 ljudi? (Kakor sem že v enem izmed prejšnjih dopisov poročal, ima človek v Londonu izreden apetit.) Da vozijo iz Londona vsakih 10 minut posebni vlaki v Wembley. Da skrbi poleg teh vlakov 800 omnibusov za hitro zvezo med Londonom in Wembley-em. Ako dostavimo, da znaša površina, po kateri se razprostira razstava 8.500 arov; da je samo v areni (Imperial stadium) prostora za 127.000 gledalcev; da računajo Angličani, da si bo od otvoritve do zaključitve razstave (od aprila do oktobra 1924) ogledalo razstavo 25 milijonov ljudi — ako vse to pomislimo, si lahko napravimo vsaj megleno sliko o obsegu in pomenu te razstave.

Iz Londona se torej lahko pelješ v Wembley z omnibusom ali s podzemsko železnico (Underground), ki ima zvezo z navadno železnico. Ako se pelješ s podzemsko, imaš to ugodnost, da lahko vzameš listek (stane 3 sillinge, t. j. okoli 15 lir), ki daje pravico tudi do vstopa na razstavo in do povratka v London. Toda za londonsko podzemsko železnico, ki niti zdaleč ne dosega pariske (Métropolitain) glede zdravstvenih ozirov, je treba dobrih pljuč; sibi kemu tuju jemlje kar sapo, medtem ko Anglež poleg tega še mirno kadil. Železnica privozi v Wembley v teku 30 minut. Ze oddaleč ugledaš ogromne reklamne balone, kmalu nato stadij (Empire stadium), ki je zidan na majhni vzpetosti, tako da nadvladuje vso razstavo. Takoj pri vhodu (na razstavo sta dva glavna vhoda, eden na severu, drugi na jugu tik ob stadiju) te obsujejo ne ravno sitni razprodajalci s klicji: »Guide, guide« (gajd, kajzopt)! One shilling! Hm, en silling več ali manj, kaj bo to tuju ki pride z... lirami v London.

S prijateljem vstopiva. Ko ugledam pred seboj ogromno pročelje stadija, se mi zazdi, da vidim pred seboj angleški imperij v vsej njegovi razsežnosti; vse iz betona, brez okrasov, mračno. Sploh so vsa poslopja, ki jih je dala zgraditi angleška vlada (stadij, kraljevi paviljon — Royal Pavillon, palača za strojništvo — Palace of Engineering, palača za industrijo — Palace of Industry ter palača za umetniško razstavo — Palace of Arts) zgrajena v klasičnem, gladkem slogu, brez vsakih okrasov. Slikovitost razstave radi tega pa prav nič ne trpi, ker so med temi stavbami posejani paviljoni dominijonov in kolonij, ki so zgrajeni v slogu, kateri prevladuje v teh pokrajinah. Oko vidi vedno kaj novega. Velikačen je pogled, ki se nudi s stadija, ako obiskovalec gleda proti severu. Od juga proti severu se vleče preko jezera glavna ulica (Kingsway), ob kateri so postavljeni največji paviljoni; tu je pač središče razstave. Levo ob cesti vidijo paviljone Avstralije, Malaja, Nova Zelandija, paviljon za umetnosti, industrijsko palačo; desno: Kanada, Indija ter paviljon za strojništvo. Proti vzhodu in severovzhodu: Bermuda, Vzhodna Afrika, Sierra Leone, Nigerija, Palestina in Ciper, Burma, Vzhodna Afrika, Malta, Južna Afrika, Ceylon, Hong-Kong, Zapadna Indija, Kraljeva palača in New Foundland. Ob severovzhodnem robu razstave se razteza park z vsemi močimi cirkusi in restavracijami.

Kdaj naj si človek vse to ogleda? Ko bi bilj to takozvani »paviljoni«; toda to so ogromne palače! Neki francoski časnikar je v popisu razstave rekel, da je razstava preogromna; v resnici, izključeno, da bi mogel obiskovalec dobiti enoten vtis o vsej razstavi. »Fant, to se boš potill«, mi pravi nekoliko starejši tovariš. »Nič zato!«

Stopimo v Avstralijo. Četudi nisi nikdar študiral zemljepisja Avstralije, si lahko na podlagi razstavljenih predmetov takoj ustvariš popolno sliko o tem delu sveta, o življenju na njem. V propagandnem uradu te kar obsujejo s popisi te dežele, tam vidiš zopet plastično napravljene cele pokrajine, po katerih se pasejo ogromne čede ovac; drugod ti spet kažejo, kako se pripravljajo volna od trenutka dalje, ko pohlavno ovco ostrizejo, tja do izgotovljenega blaga. V drugem oddelku imaš zopet krasne zemljevide, pod njimi statistične podatke o prebivalstvu, produkciji itd. V oddelku za sadje čitam: »An apple a day keeps the doctor away« (Eno jabolko na dan, podi zdravnika stran). Nehote zaidevmo v luksuzno restavracijo; v bližini je kino, v katerem kažejo običajne in sploh življenje v Avstraliji. Srečni dijaki velikih šol, kako lahko študirajo!

Podobno so urejeni vsi paviljoni dominijonov: propagandni urad, razstava vseh produktov, proizvodnja (v orientalskih paviljoni črni in rumenokožci v resnici delajo, da bi obiskovalec videl na lastne oči, kako se proizvajajo gotova vrsta blaga); vsak večji paviljon ima svoje gledališče in restavracijo. V orientalskih paviljoni tudi prodajajo drobnejše izdelke in sicer črni sami.

V Novi Zelandiji je moj prijatelj obstal pred visoko stekleno ledenico ter zabeležil: Ogromna steklena ledenica, temperatura veliko pod ničlo (za kar skrbijo posebni stroji), v ledenici krava izdelana iz samega masla. Jaz sem dostavil: »Škoda, da je na vseh razstavljenih predmetih tablica z napisom: Please do not touch the exhibits. (Ne dotikajte se razstavljenih predmetov!) Kosila sva v Novi Zelandiji; restavracija je zgrajena popolnoma v planinskem slogu. Morda vsled utrujenosti se naju je polotilo domotožje: »Ko bi se mogel človek zlekniti na travo v gorejskih planinah« vzdihne prijatelj, »ali pod figovim drevesom ob zlatem solncu!« dostavim hitro jaj.

Naprej! Pridemo v palačo za industrijo (Palace of Industry). Sam ropot in šum, ropotanje strojev, ki delajo. Samo življenje, to je razstava; ne, kakor smo jih navajeni mi, da se človeku zdi, da je prišel v muzej. Kemična industrija, stavbna, lesna, linoleum, tekstilna industrija, izložbe kuhinjskega orodja (tu v resnici tudi kuhajo, da sloke Angležinje lahko vidijo, kako je treba kuhati), izdelava isobnih oprem (krasno opremljene sobe, pred katerimi stoji posebno mnogo žensk) in še vse mogoče industrije, ki cvetijo na Angleškem so tu zastopane. Iz dvorane, kjer so tu zastopane, iz dvorane, kjer so razstavljeni muzikalni instrumenti, udarjajo prijetno na uho zvoki gramofonov in klavirjev. Kako prijeten kontrast med temi zvoki in vtisi, ki so ti ostali od pregledovanja mehaničnih strojev!

Stopimo v poslopje za strojništvo (Palace of Engineering), ki je najbolj ogromna stavba na razstavi. Električni stroji (od najmanjšega motorja do ogromne električne centrale, ki daje električno energijo za vso razstavo), telefonske, brzojavne in priprave za brezžični brzojav, stroji na plin, železniški stroji (med njimi sem opazil Stephensonovo lokomotivo, prvo na svetu, ki je l. 1825. napravila pot Stocton-Darlington), naravnost velikansko število avtomobilov (cene silno visoke) in koles, vse to polni prostore te palače. S prijateljem sva stopila v železniški voz, kjer je mnogo obiskovalcev pisalo pozdrave svojim (na razstavi je tudi več poštinih in brzojavnih uradov). Hotela sva v miru zavžiti nekaj biškovtov. Komaj sva nekoliko prigriznila, že je bil čuvaj pri nas: »To ni jedilni voz! Tu ne smete jesti!« Mir, mir, nikjer miru! me je dražil tovariš. Vrnila sva se v industrijsko palačo. K sreči sva prišla ravno pravočasno, da sva slišala igrati neko pesem na zvonove. Kako ubrani glasovi!

Kanada. Velikačen poslopje v novogrškem slogu, notri najbolj luksuzna oprava, ki sem jo videl na razstavi. Po vsem takoj vidiš, da je to paviljon najbogatejšega dominijona; tudi z umetniškega vidi-

ka je oprema na višku. Po zbirkah vidiš tudi, da je Kanada najbogatejša angleška zemlja na rudninah. Zanimivo je, kako nazorno je prikazana gledalcu železniška zveza med vzhodno in zapadno obalo Kanade: velik železnik z železniškimi programi, po progi se prižigajo električne žarnice zaporedoma v isti smeri kakor vozi vlak; na križiščih se odcepajo žarnice in gredo v različne smeri, nakar se zopet povrnejo. Še enkrat sem ponovil prijatelju: »Srečni dijaki velikih držav!«

Spomini ob imenu Plamenac

V svojem predčerašnjem opoldanskem izdanku objavlja »Piccolo« poročilo s Cetinjo, kako so razbojniki ubili in oropali znano »črnogorsko junakinja« (tako jo imenuje tudi »Piccolo«) v srbo-hrvatskem izvirniku) Milico Spirovo-Popovičev. Dopis opisuje nešteta junaštva te junakinje proti avstro-ogrski vojski. Posebno pa po padcu Lovčena valed »vergovno tradimento« — srmatnega izdajstva. Milica je ustanavljala bande, ki jim je načelovala sama in ki so bile v strah in grozo za avstro-ogrsko vojsko. Orožje sta ji bila puška in samokres in pa handžar med zobmi. Nazivali so jo »mali demon«. Ko je ubila sovražnega vojaka, mu je odvzela puško in strelivo in izginila v nedostopno gorovje. Tako je Avstrija opremljala njeno bando s puškami in strelivom. Tudi dekleta brez staršev je pritegovala v svojo bando. Milica ni dopuščala oddiha avstrijskim vojakom. Pred popom je položila »krvavo prisego« na slovesen način: za vsakega umorjenega Črnogorca sto mrtvih Avstrijcev! Avstrijci so razpisali na njeno glavo nagrado stotisoč kron. Udeležila se je nad sto bojev. Neustrašeno je gledala smrti v lice. Sedaj pa je umrla od roke razbojnika. Od vseh krajev so prihajali Črnogorci in so palagali poljsko cvetje na njeno krsto ter blagoslovljali njeno truplo. Neki stari Črnogorec je menil: Vidite, izzila je smrt, a ta ni hotela priti pred časom. Na svetu je vse usoda!

Tu bi mi lahko zaključili svoj posnetek, če ne bi bil »Piccolo« pripomnil, da sta med osumljenimi in aretiranimi razbojniki tudi neki Kičio Kapa in A. Plamenac, sorodnik lamoznega glavarja črnogorskih puntarjev R. Plamenca, ki je do nedavno povzročal toliko stitosti beograjski vladi.

Ime Plamenac vzbuja zanimanje in ne ljube spomine izza časa po zaključku svetovne vojne. Črnogorska skupščina v Podgorici je takoj po vojni proglasila priključitev Črne gore k novi jugoslovski državi in tudi mirovna pogodba je določila v tem smislu. Na to pa se je zgodilo dvojno. V Rimu se je ustanovila druga in (kakor so trdili) edina zakonita »črnogorska vlada«, ki ji je načeloval bivši črnogorski ministrijski predsednik Plamenac in ki je razvijala razsežno agitacijo proti jugoslovski državi in za vzpostavitev samostojne črnogorske države pod prejšnjo odstavljeno dinastijo. Na Črni gori pa se je razveljavil upor v prilog prizadevanjem »edino zakonite črnogorske vlade« s sedežem v Rimu. Temu puntu je načeloval — kakor ugotavlja »Piccolo« — R. Plamenac, sorodnik današnjega razbojnika Plamenca.

Je-li bilo tedaj kako razmerje med tem Plamencom in onim v Rimu, ne vemo. Vemo pa, da se je v Italiji — v parlamentu, v javnosti in po listih — delala trgovatna propaganda v prilog »črnogorski vladi« s sedežem v Rimu ter da so puntarje v Črni gori proglasili kot edino pooblaščen glasnike volje črnogorskega ljudstva! Še le potem, ko je tudi Italija po dolgem obotavljanju priznala novo jugoslovsko državo in stopila njeno v pogajanja, je tista propaganda proti dovršenemu činu priključitve odnehala in so dotični črnogorski emigranti postali neljubi in baje tudi kot ljudje nevarni gosti. Vlada jih je začela odseljavati in »ministrijski predsednik« Plamenac je prenesel svoje sotoje v Ameriko ter se zgubil v pozabnost. Italijanski tisk bi mogel pripovedovati o marsičem, kar se je sedaj pletlo za kulisami med gotovimi političnimi krogi v Italiji in Plamenici v Rimu in na Črni gori. Saj imenuje »Piccolo« tedanjega načelnika puntarjev proti priključitvi Črne gore k jugoslovski državi: »famoso capo« — torej jim je moral biti dober znanec! Tudi za Plamenca velja: sic transit gloria mundi!

Ministri in birokracija

Vlade izdajajo večših take naredbe, da se človek čudi, kako je sploh mogoče, da je do njih prišlo, kako je mogoče, da se vlade postavljajo z nekaterimi naredbami v odkrito protislovje s praviimi interesi prebivalstva, ki je po dotičnih naredbah neposredno prizadeto. Tudi pri nas v Italiji je veliko slučajev takih zgrešenih zakonov in naredb, ki bi ne mogli vzdržati niti najmilejše kritike. To velja posebno glede tistih zakonov in odredb, ki se tičejo novih pokrajin. Pa saj sploh ni mogoče, da bi bili vsi odloki, ki jih izdajajo vlade, dobri in pravični. Ako pregledamo n. pr. zakonodajo pod sedanjo fašistovsko vlado od oktobra 1922. do danes, vidimo, da je bilo izdanih v omenjeni dobi na tisoče odlokov. Ali je sploh kako čudo še, ako je na tem velikem kupu postav tudi nekaj slabih. Nikako čudo ni, ker so na koncu koncev tudi ministri ljudje, ki so ravno tako zmotljivi, kakor navadni državljani. Pa še en pomislek se narija tu opazovalcu. Upravičeno se lahko vprašamo, ali je sploh človeški mogoče, da more recimo kakih deset ministrov stuhati in skovati v razmeroma kratki dobi enega leta na tisoče najrazličnejših zakonov in odlokov. Odgovor je tudi tu: ael Zakaj drugače bi morali biti več ko ljudje — a to zopet niso. Toda vsak minister ima pod seboj številne uradnike, ki tvorijo takolimenovano birokracijo. In ta je oni čimaleji, ki pravzaprav tehta in kuje zakone, ki pripravljajo vse, kar imajo ministri aklepati in ukrepiti. Bivši angleški

Kako naj človek popiše vtis, ki ga napravi nanj pogled na celo vrsto manjših paviljonov, posebno onih, ki so zgrajeni v pestrh orientalskih slogih? Pogled na paviljon Indija, z visokimi minareti, ki se svetijo v zahajajočem solncu, te naravnost očara.

Ura je devet, deset in pol, deset in še ni tema. Okoli 10.20 leže nad razstavo noč, a tedaj se prižge na tisoče žarnic in življenje se preseli iz paviljonov v zabavišča v parku.

Dr. L. B.

DNEVNE VESTI

ministrski predsednik, voditelj angleških liberalcev in sloviti državnik Lloyd George je pred kratkim to jasno povedal v nekem svojem članku, kjer pravi dobesedno: »Pri presojanju vsake vlade je treba imeti pred očmi dejstvo, da je izmed 10.000 vladnih odločitev 9.999 za miselnih in ukrenjenih po birokraciji posameznih ministrov. Pa tudi zadnja odločitev, ki še preostane ministru, je priporočena s strani birokracije. Vpliv ministrov se uveljavlja samo v duhu, v katerem se imajo zakoni izvajati, dalje v smernicah uprave, v pooblaščenju k proučevanju novih idej, ki se da ali poraja v glavi ministrov samih.«

To se pravi, da je birokracija tista sila, ki pravzaprav vlada. In to ne velja samo glede Anglije, temveč v isti in še večji meri tudi glede vseh drugih držav. Tudi za vse zgrešene zakone in odloke glede novih pokrajin se imamo v prvi vrsti zahvaliti gospe birokraciji.

Poizvedbe g. Salandra

Nedavno smo prinesli zanimivo vest, da je sedanji naučni minister Casati poveril senatorju in bivšemu ministru ministru predsedniku, ekscelenciji Salandru, misijo, da se na licu mesta v nemškem Poadiju uveri, kakšni so bili uspehi Gentilejeve šolske reforme. Po odličnosti odposlancu bi se moglo soditi, da g. minister res hoče zvedeti resnico. Ta vest bi bila razveseljava — smo dostavili tedaj — če se misli ekscelencija Salandra potrditi, da dobi informacije iz virov, ki mu bodo nudili objektivno sporočilo.

Te dni se je mudil g. Salandra v Brikenu, kjer je sprejel odposlanstvo občinskega zastopnika, ki mu je predložilo žeje prebivalstva glede raznih peregih vprašanj ljudskega šolstva in srednjih šol. »Der Landsmann« pravi, da je odposlanstvo dobilo vtis, da se ekscelencija Salandra zelo zanima za koristi prebivalstva v tej stvari ter da ima polno razumevanje za nujnost rešitve teh vprašanj. Izrazil je tudi željo, naj se sestavi in izroči spomenica o predloženih željah in pritožbah. Zagotovil je odposlanstvu, da se bo zavzemal za to, da se predložene mu prošnje izpolnijo. Rečeni nemški list pripomni:

»Zato živimo zopet enkrat v znaku upanja. Dal Bog, da bi veselemu pričakovanju, ki ga spajamo s sprejemom pri ekscelenci Salandra, ne sledilo zopet grenko razočaranje, kakor smo jih doživeli že toliko te vrste.«

Ekscelencija Salandra se je po sprejemu te deputacije poklonil tudi knezoškofu brikenskem.

Pogozdovanje in naši okoličani

Iz krogov naših okoličanskih kmetovalcev smo prejeli:

Ze več časa se slišijo govornice, da namerava tržaško županstvo pogozditi večje površine naših pašnikov. Ker imamo itak že premalo pašne za našo živino, nam grozi, ako se ima ta načrt izvesti, velika škoda in naravnost resna nevarnost. Pred par dnevi je bila pri nas občinska komisija, ki je povabila vse prizadete kmetovalce s Konkonela, naj vsak pove svoje mnenje. Žal pa je odzval vabilu le en sam posestnik. Kakor smo mogli razumeti, gre za to, da bi občina odkupila od posestnikov vse one kose zemljišča, kateri so kmetom manj potrebni za drva in pašnike. Za bolj kamnit zemljišča je komisija ponujala 5 stotink za kv. meter, za zemljišča, ki so nekoliko obraščena, po 10 stotink, a za zemljišča, ki so bila prej kolikor koli obdelana in so sedaj zapuščena, oziroma spremenjena v pašnike, so ponujali po 20 stotink za kvadratni meter.

Kakor smo že rekli, se čutimo mi kmetovalci po tem načrtu oškodovane in naravnost ogrožene. Mestno županstvo bo pač moralo vedeti, da so nam pašniki potrebni za našo živino. Ako jih zgubimo, potem nam ne bo preostajalo drugega, nego da živino prodamo, ker bi je ne mogli več preživljati. A živinorej je vendar eden med glavnimi stebrov našega kmetijskega gospodarstva.

Naše kmetovalce opozarjamo, naj ne prodajajo pašnikov, ker s tem onemogočijo vzdrževanje svoje živine. Pa tudi razni mešetarji, ki dajejo komisiji napačne informacije, češ, da zemljišča pod Konkonelom in nad Piščanci, t. j. pod novo cesto, nikakor ne služijo kmetovalcem, naj se pridejo prepričati o tem na lice mesta ali k prizadetim kmetovalcem, pa bodo videli, da prizadeti prebivalci tam sekajo drva, žanjejo travo in pasejo svojo živino. — Več kmetovalcev iz okolice.

AGRARNE OPERACIJE V NOVIH POKRAJINAH

Pravosodni minister je pristal, da se imenujeta v novih pokrajinah dva sodnika za komisarija za izvršitev agrarnih operacij (delitev občinskih zemljišč) v novih pokrajinah. Sedeža komisarjev bosta v Tridentu in Vidmu. Pristojno ministristvo pripravljajo izvršilni pravilnik k odloku zakonu od 22. maja 1924. Zatrjuje se, da se bodo razne določbe agrarnega značaja, ki so se izkazale pod bivšo vlado, ohranile. V tem smislu so naši poslanci napravili pred časom primerne korake.

Društvena vesti

Podružnici »Sol. dr.« za Sv. Jakob in Magdaleno imata svojo sejo nočoj v DKD ob navadni uri. Naj nihče ne manjka!

Pevsko društvo »Ilirija« poziva pevce in pevke, da se od jutrišnjega dne udeležujejo vaj točno, redno in polnoštevilno, ker se predela program za skorajšnji koncert. — Z ozirom na to vljudno prosimo šentjakobska bratska društva, da po možnosti ne sklicujejo sej in sestankov ob torkih in petkih, ker nam to vedno odnese nekaj pevskih moči in povzroča obojestransko zmedo. — Odbor.

Slov. akad. ler. društvo »Balkan«. Danes ob 20.30 (točnost!) se vrši društveni sestanek. Dr. Berčič poroča o potovanju v Pariz in London. Na sestanku in v društvu so vabljene tudi abiturienti. Odborova seja ob 19. — Odbor.

Vrtna prireditve pri Sv. Ivanu. Podružnica Sol. društva pri Sv. Ivanu in Dijaška Matica priredita s pomočjo akademikov dne 7. sept.

vrtno prireditve pri Sv. Ivanu v korist otroškega vrta. Sodelujejo več pevskih društev. Natančnejši spored objavimo pozneje. Vabimo še sedaj mladini naklonjeno občinstvo na to prireditve.

M. D. »Prosveta« Magdalena ima v nedeljo, 24. t. m. ob 9.30 v dvorani pri »Tirolcu« svoj III. redni občni zbor. Prijatelji društva dobrodošli! — Odbor.

»Dramatični krožek« v Sv. Križu pri Trstu priredi v nedeljo, 24. t. m. ob 16. uri v dvorani Gosp. društva veselico s sledečim sporedom: »V krepiljih«, drama v enem dejanju. Drugo dejanje »Desetega brata«. — Žebelj v ključavnicah, burka v enem dejanju. — Čisti dobiček je namenjen za novo ureditev odra. K obilni udeležbi vabi — Odbor.

M. D. P. — Opčine priredi v nedeljo, 24. t. m. točno ob 3. uri pop. in ob 8. uri zvečer Nušičevo komedijo »Navaden človek« v treh dejanjih. Igra se je imela vršiti 17. t. m., a je bila prenešana na 24. radi zaprek s strani oblastev. Ker se vrši zvečer ob 6. tombola Zavarovalnice goveje živine, se prosijo vsi oni, kateri se mislijo udeležiti popoldanske predstave, za točnost, da se potem omogoči udeležitev tombole.

S. D. »Adria«. Danes, v četrtek, 21. t. m. se vrši setanek točno ob 20.30 v dvorani DKD pri Sv. Jakobu.

Z ozirom na važnost dnevnega reda se pozivajo vsi člani in članice, da se ga brezpogojno in točno udeležijo.

Podružnica Solškega društva v Lonjerju priredi v nedeljo, 31. avgusta vrtno veselico v prostorih pri »Zupanu« z bogatim sporedom: petjem, godbo, igro, srečolovom, šaljivo pošto itd. In prijaznosti sodelujejo sledeča društva: Svetloivansko pevsko društvo, »Lipa« iz Bazovice, »Slavec« iz Ricmanj, »Slovenec« iz Boršča, »Kolo« iz Trsta, »Zastava« iz Lonjerja. Čisti dobiček gre v korist Solškemu društvu in Dijaški Matici.

Iz tržaškega življenja

Epilog družinske tragedije pri Koprju. Strašna družinska tragedija, ki se je, kakor je znano, odigrala v ponedeljek za koprskim pokopališčem, je imela včeraj svoj žalostni epilog. Umrl je namreč po groznih mukah tudi stari Kozlovič. Tako ležijo sedaj v mrtvašnici na koprskem pokopališču štiri trupla. Vest o smrti starega Kozloviča je zopet globoko pretresla vse tamošnje prebivalce.

Nesreča v ulici Fabio Severo. Včeraj popoldne okoli 13.30 se je zgodila v ulici Fabio Severo nesreča, ki bi imela kmalu hujše posledice.

Ob tisti uri je šla ondot s konjem in vozom 25-letna Clelia Pacanello, stanujoča v ulici Arcata št. 14. Tedaj pa se ji je konj nenadoma splašal ter se spustil v divji galop. Bog si ga vedi, kako bi se bila stvar končala, če bi se ne bil voz prevrnil, tako da si je ženska pri tem samo malo poškodovala nogo. Prepeljali so jo v mestno bolnišnico.

Nepošten nabiralec oglasov. Neki Marijan Schringer, brez stalnega bivališča, je bil v zadnjem času v službi pri nekem tukajšnjem časopisu kot nabiralec oglasov. Kot tak je bil par tednov vreden in pošten, a pred par dnevi si je obdržal denar — 590 lir — od nabranih oglasov ter izginil v neznan kraj. Policija ga zasleduje.

Aretacija predrznega tata. Pred par dnevi je bil aretirani v neki gostilni v ulici Media neki Hugon Borna, star komaj 19 let, stanujoč v ulici Rigutti št. 37. Fant ima namreč na vesti več tatvin, radi katerih so ga dolgo časa iskali. Zdi se, da bo policija v kratkem polovila več njegovih sokrivcev ter s tem nekoliko preprečila vsakdanje tatvine, kajti vsi ti tiči so na glasu kot jako predrzni svedroci.

SPORT

S. D. »Adria« organizira za nedeljo, 14. septembra t. l. veliko kolesarsko dirko za slovensko prvenstvo Julijske Krajine. Dirka se bo vršila na sledeči progi: Trst, Gorica, Ajdovščina, Razdrto, Senožeč, Divača, Lokev, Bazovica, Trst. Proga znaša km 140. Odhod iz starta pri »rumeni hiši« nad Barkovljami točno ob 9. in pol uri.

Pozivajo se dirkači, da čim prej prijavijo svojo udeležbo na naslov: Anton Podbršček, Trst, via Torre bianca 39. I. Prijavnina k dirki znaša L. 4. Rok za prijave poteče dne 10. sept. Odbor SDA je ukrenil že vse potrebno za nakup daril, katere bodo v kratkem razstavljeni v izložbi knjižarne J. Štoka v ulici Milano.

Istega dne priredi S. D. »Adria« skupno s pevskim društvom »Kolo« veliko vrtno veselico na vrtu Nar. doma pri Sv. Ivanu. Na tej veselici se bodo razdeljevala darila prvodošlim dirkačem. Društvo »Kolo« je pripravilo to veselico program, ki bo gotovo zadovoljil naše cenjeno občinstvo. Ob tej priliki se bodo uprizorile tudi na zadnji veselici izostale zabavne dirke naših atletov, in sicer dirka v vreči in dirka »dveh oseb s tremi nogami«.

Pozivamo naše občinstvo, naj tega dne ne pozabi pokazati svoje naklonjenosti našim sportnikom ter prihiti v kar največjem številu na veselico.

S. K. »Postojna«: S. K. »Nanos«, »Vipava« 3 : 0. — Na praznik, v petek, 15. t. m. se je vršila med S. K. »Postojna« in S. K. »Nanos« iz Vipave revanšna tekma, katere izid je bil 3 : 0.

DAROVİ

Podružnici »Sol. dr.« pri Sv. Jakobu darujejo: Franc Urdih ob priliki vrtno veselico »Adria« L 5; v počastitev spomina pok. Lne Zagorjeve, članice MDP — Trst, daruje Pahor D. L 10.—

Pri vrtni veselici pri Tirolcu so preplačali vstopnino: Ravbar Ivan in Kuret Leop. po L 10.—, G. S. L 7.—, Kodrič L 6.—, Ivan Učič, Gombač Adolf, N. N., Zlobec Anton, Ivan Šterk, Benedikt Vrh, in Samec, Merhar po L 5.—, N. N., N. N., Počkaj po L 4.—, Maglica, Krizmančič, Zupanc, Cink po L 3.—, Zabrič, N. N., Gombač L. Vouk, Ricco mesar, gospod Ciril, Vrh Nazarij, Jonar, Bezek po L 2.—, N. N., N. N., N. N., itd. 6krat po L 1.—. Tvrda J. Štoka daruje L 13.60 (bloke). Paskval Nardin, gostilničar pri Tirolcu, daruje L 10. Srčna hvala vsem trgovcem in obrtnikom, ki so darovali likerje, čokolado, ciktorijo i. t. d.!

Spominjajte se ob vsaki priliki »Dijaške Matice«

Nagel konec medenih tednov. Zakonska Zaton, prebivajoča v via Monache št. 13, sta šele pred kratkim si obljubila zvestobo pred oltarjem, toda prav kmalu je bila izpraznjena medena časa njihove zakonske sreče in le prekmalu je prišla pelinova na vrsto.

V ponedeljek zvečer sta se mlada zakonska prav pošteno skregala, naka se je mlada žena podala v svojo sobo in se napila... jodove tinkture. Ker je za kratke zakonske sreče konec, si je mislila, pa naj bo še življenju konec. Tako si je ona mislila, toda drugače so mislili zdravniki v bolnici, ki so ji nemudoma izprali želodec in ji oteli njeno mlado in grenko življenje.

O, te ženske! Veliko moških zgubi glavo radi žensk, veliko jih zgubi pamet radi žensk, veliko jih zgubi denar radi žensk, ampak da bi izgubil kdo nos radi žensk, to pa se le redko kdaj slisi in se zdi skoraj neverjetno. In vendar se je tudi podoben slučaj dogodil v naši lepi Gorici.

24-letni Tomaž Scarcella je dvoril 50-letni zakonski ženi Abramčič, prebivajoči skupno z njenim 57-letnim možem Antonom Abramčič v via Rabata št. 5. Možu seveda to čudno ljubezensko razmerje ni bilo prav nič všeč, vsled česar je enkrat vložil proti svojemu mlademu tekmeču, ki mu tudi staro zelje tekne, kazensko ovadbo, ki pa menda ni nič

zalegla. Pred dnevi se je obupani mož podal k goriskemu vicekomisarju in mu potožil svoje gorje. Ko je Scarcella za to zvedel, se je podal v Abramčičevo stanovanje. Kaj se je tam godilo med njim in med zakonskimi Abramčiči, niče ne ve, ve se le, da se je Scarcella kmalu nato vrnil iz stanovanja brez... nosa, katerega mu je odgrizel njegov zakoniti tekmeč, ki jih je v tepeški tudi precej odnesel. — Prvi bo ozdravil in si zacelil svoj nos v kakih 15 dneh, Abramčič pa jih bo čutil kakih 9 dni, izvor tega zla pa je ostal nepoškodovan.

O zaostalih davkih. V ponedeljek se je vrnil ob obilni udeležbi sestanek goriskih industrijalcev, trgovcev in obrtnikov, na katerem je poročal odbor o poteku akcije, podvzete glede zaostalih davkov pri nadzorniku finančnega ministrstva comm. Falchi-ju. Sestanku je predsedoval inž. Ribbi. Po dolgi in izčrpi debati je bil sprejet sklep, da se počaka na odgovor finančnega ministrstva zlasti v vprašanju glede plačila davkov.

Kakor smo že poročali, je bil comm. Falchi poslan v Gorico z nalogom, da na mestu prouči vprašanje zaostalih davkov, ki povzročajo goriskim pridobitvenim krogom toliko skrbi, da ustege marsikoga iz njih, kakor vojna odškodnina oškodovance in toča kmete, spraviti v norišnico.

GOSPODARSTVO

OGRSKE GOSPODARSKE PRILIKE

Ogrska gospodarska politika sledi zvesto politiki Avstrije, kar je popolnoma naravno, ker je gospodarsko stanje obeh držav skoro enako. Kot v Avstriji, tako imamo tudi na Ogrskem na dnevnem redu faliranje velikih industrijskih, trgovskih in bančnih ustanov. Najmočnejše predvojne banke so danes v plačilnih težkočah. Deloma je v Budimpešti tudi kriva temu ponosrečena spekulacija s frankom. Vendar je jasno, da vzroki te krize niso samo v nesrečni spekulaciji, ampak tudi drugje, ker propadajo podjetja, ki s spekulacijo nimajo nikakega opravka. Priznati moramo, da se sedanja vlada trudi na vse načine preprečiti polom v deželi in sanirati položaj, kjer se še more. Pred meseci je vlada izdala novo davčno tarifo, ki je strogo protekcionistična.

Izdelana je v glavnem iz mnogih načrtov za sanacijo gospodarstva, izmed katerih so bili nekateri že sprejeti v parlamentu. Brez dvoma je ta tarifa ena najboljših pomoči ogrskemu narodnemu gospodarstvu in najbolj pripravna za njega saniranje. V mirnem času ni bila Ogrska nikdar obdana z visokimi carinami. Prevozi uvoza so bile uvedene šele v zadnjem času in še to v zelo majhni meri. Popolnoma naravno pa je, da si skuša država obvarovati lastno industrijo, ki še ni tako razvita, da bi mogla konkurirati z drugimi deželami, posebno ker ji manjka kapital. Predvideva se nadalje, da bo nova carina prinesla v državno blagajno okoli 30 milijonov zlatih kron, tako da se bo deloma krilo posojilo, ki se najame v inozemstvu. Umevno pa je, da zamore le vrnitev normalnih razmer v srednjo Evropo pripomoči k popolni odpravi varstvenih carin, ki so sicer na eni strani v korist državne blagajne, a slabšajo v veliki in mnogokrat nevzdržni meri življenjske pogoje celokupnega prebivalstva, katero v resnici plačuje vse nove obremenitve. Naloga vsake vlade pa mora biti v prvi vrsti blagostanje prebivalstva.

Drugi važni uspeh vlade je brezdvomno zunanje posojilo, ki ga je dobila. To posojilo bo imelo na vsak način v ekonomskem življenju dežele veliko važnost.

S finančnega stališča je treba zabeležiti visokost zneska — 250 milijonov zlatih kron — kar je na vsak način mnogo premalo, da bi se zamoglo z njim uspešno rešiti gospodarsko stanje države, ki je skoro popolnoma uničeno. Posojilo kot tako bo torej pomajnilo le nekaj večjih lukenj, ne bo pa postavilo države v privilegirani položaj. Za prebivalstvo pa bo to nova obremenitev.

Ce pogledamo poročilo mednarodne komisije, predstavljeno Društvu narodov, vidimo, da bo zamogla biti bilanca stabilizirana z največ 400 milijoni zlatih kron, kar znači, da pride na vsakega prebivalca 50 zlatih kron, znesek, ki ga je smatrala komisija za plačilno zmoglost države. Treba bo velikih naporov, da se v resnici doseže to plačilo.

Vprašanje je tudi, če bodo organske moči, ki vodijo sanacijo, kot stabilnost denarja, svoboda ekonomskega razvoja, možnost kredita, zmoglost, da izvedejo akcijo za vzdržanje gospodarskega organizma, kateremu se dosedaj ni nudi noben pripomoček. Glavno vprašanje obstoja je v tem, ali se bo v sedanji krizi našlo dovolj privatnega kredita, ki naj nadomesti državnega, tako da bi imela privatna podjetja dovolj moči za organizacijo in delovanje na podlagi velikopoteznega združ-

nega sistema, to pa posebno tam, kjer so individualne sile prešibke. Končati bodo pa morale tudi razne spekulacije, ki so danes zelo razvite in ki prinašajo deželi le ogromno škodo.

Z ekonomskega stališča bo prineslo posojilo v prvi vrsti možnost stabilizacije krone, kar je pač predpogoj za solidno bazo vseh delov gospodarstva. Zabeležiti je treba dejstvo, da se je morala Ogrska že v mirnem času zateči k zunanjim posojilom, da je zamogla spraviti v ravnovesno državno bilanco. Zadnje posojilo je bilo najeto pet let pred vojno, t. j. od 1909. do 1913. Letno je morala država vrniti ca 334 milijonov zlatih kron, od katerih je šlo 70 % v inozemstvo. Takrat pa so bili državni prejemki popolnoma drugačni od sedanjih, in vendar je bila državna bilanca vedno pasivna ter se je moral primanjkljaj kriti z novimi posojili. Sodi se, da je bilo v ogrskem gospodarstvu pred vojno ca 3,5 milijard zlatih kron inozemskega kapitala. Gotovo je, da bo skušal tudi v bodoče tuji kapital prevzeti vse najboljše gospodarske ustanove, to pa vsled dejstva, ker je Ogrska pretežno agrarna država. Da se bo dežela sanirala, nam dokazujejo zadnje trgovske bilance. Leta 1921. je izkazovala trgovska bilanca pasivo od 303 milijonov zlatih kron; leta 1922. se je pasiva znižala na 214 milijonov, in leta 1923. na samih 82 milijonov zlatih kron. Letos bo gotovo zelo majhna, in to vsled nove carinske tarife, ki smo jo že omenili. Skupni promet pa se je zelo dvignil.

Ogrska industrija je lani uvozila za 70 milijonov surovin ter je zamogla popolnoma zadostiti vsem domačim potrebam. Razen tega je izvozila za 500 milijonov zlatih kron. Industrija ima trdno in solidno podlago. Brez vseh umetnih pomoči se bo dvignila na važno mesto, takoj ko bo zavladala normalnost v trgovski politiki. Ta pa se že uveljavlja. Pričajo nam to razne trgovske pogodbe, sklenjene v poslednjem času z različnimi državami. Velike preglavice dela danes (gospodarstvu) borzna spekulacija. Gotovo pa je, da se bodo tudi tu tečajni stabilizirali ter se ravnali po realni vrednosti posameznih akcij. Tedaj bo prišel čas, da se bo dvignila njih vrednost ter da se bo zanje zanimalo tudi inozemstvo. Konstatirati je treba, da je danes ogrski finančni in gospodarski položaj že tako konsolidiran, da je pričakovati le še nadaljnega boljšanja in ne več poslabšanja. To boljšanje pa bo blagodejno vplivalo na ekonomsko življenje cele srednje Evrope.

Nar. gospodar.

Nov denar na Poljskem. Na Poljskem je stopil 1. julija v veljavo nov denar, katerega imenujejo zloty. Dosedanje poljske marke, ki pridejo iz inozemstva, bo izmenjavala Poljska banka v Varšavi. Za en zloty je treba odšteti 1.800.000 starih poljskih mark. Izmenjava bo trajala do 31. maja 1925.

Predumjem nemškimi industrijalcem. Več new-yorskih bankirjev je dalo nemškimi tovarnarjem sladkorja predumjem 800.000 funtov na obresti po 7 %, plačljive v šestih mesecih.

Izvoz žita iz Rumunije. Rumunska vlada je sklenila, da bo obdržala še nadalje svobodo izvoza žita, a proti pristojbini 4500 lejev od vagona.

Izdelek cigaret na Bolgarskem. V teku tega meseca je bilo izdelanih na Bolgarskem 390.000 kilogramov cigaret. Pridelke tobaka so že začeli pobirati v okraju Ferdinandovo. Letina kaže biti prav dobra.

danesh mogoče tako s suhega kontrolirati in voditi.

V bodočih vojnah se bodo borili stroji in ne ljudje. Šele, ko se bo sovražnik posrečilo zdrobiti stroje nasprotne države, bo slednja premagana. Bojne ladje brez moštva in velika letala brez letalcev bodo poslana ven proti sovražniku, ki bo prihajal na isti način. Letalne stroje, napolnjene s eksplozivnimi sredstvi, bodo poslali nad sovražna mesta in ko bodo nad njimi, bo treba samo z valovi radio ustaviti motor in letalo z vsem tovorom bo treščilo na tla in porušilo del mesta, ali pa pomorilo prebivalstvo, če bi bile bombe napolnjene s strupenimi plini. Cim groznejša bo postala v tem oziru resnica, tem boljše bo, kajti kadar bodo vojne ogrožale življenja tudi tistih, ki jih povzročajo, enome biti prepričani, da jih ne bodo povzročali.

Danes imamo že izumljene, dati še ne povsem izpolnjene, radio aparate, za iskanje rud. V Nemčiji že uporabljajo take aparate za iskanje premogovih plasti v zemlji. Eterne valove radio pošljejo v globino zemlje, ki jim na poseben način naznanijo, na kaj so v globalni natekli. Tudi pri nas v Italiji že delajo tovrstne potkuse. Pa ne samo rude nego tudi potopljene parnike in ladje sploh bodo iskali z radio aparati.

Valovi Radio niso samo nekako vznemirjanje etra, temveč so smot. So teli, ki ima svojo težo, dasi je neizmerno majhna. Ker najnovejša odkritja potrjujejo resničnost tega, ni več daleč pred nami čas, ko bomo potom radia pošiljali električno silo skozi zrak, kakor jo danes pošiljamo po žicah. Prišel bo dan, ko bo prihajala kdove odkod. V hišah bodo gorele električne žarnice, ki ne bodo več pritrjene k električnim žicam. Lahko bomo šli z njimi na polje ali v rudnike in svetile bodo ves čas.

To in ono

Petrohol — nov produkt iz petroleja. Ameriški kemik, Carleton Ellis, je izumil nov proces, kako se pri izdelovanju petroleja napravi iz odpadkov nova vrsta alkohola, ki mu je dal ime petrohol. Novi alkohol je zelo soroden lesnemu in žitnemu alkoholu. Proces je kupila velika ameriška petrolejska družba Standard Oil Co., ki si je zagotovila izključne pravice za izdelovanje petrohola pa vsem svetu.

Ta družba izdeluje novi produkt že par let v svoji čistilnici Bay Way v Elisabeth, New Jersey.

Petrohol, če bi ga kdo popil v mali množini, bi ne povzročil tako smrtnih posledic kot lesni alkohol, a navzlic temu je zelo strupen in zato ne bo mikler in nikoli v uporabi za izdelovanje opojnih pijač.

Vporabili ga bodo v glavnem v industriji, da bo služil kot solvent ali raztopilo za razne smole, kolofozije, škak in podobno. V tem oziru bo nadomeštal lesni in žitni alkohol, ker je cenejši. Zelo važen bo zlasti v industriji za izdelovanje barvil. Njegova važnost obstaja predvsem v tem, ker se ga more izdelovati v neomejenih množinah. — F. M.

Napredek človeštva v prevozu. Ako bi človeštvo ne razvilo svojih prevoznih sredstev in metod do današnje višine, bi zaostalo v vseh ostalih ozihih. Brez železnic in parnikov si skoro ne moremo več predstavljati človeškega obstoja. Ako se ozremo v preteklost, opazimo, da je stopnja praktične civilizacije človeštva odvisna nekoliko od stopnje razvoja njegovih prevoznih sredstev oziroma metod prevažanja. V naslednjem je obris značilnejših mejnikov tega razvoja.

(1) — Izumljenje kolesa, da se zmanjša trenje in poveča hitrost. Ta sijajni izum je bil znan že prazgodovinskim Azijcem in Egipčanom.

(2) — Vpeljanje vesla, pri katerem se izrazi princip vzvoda. Ta izum, ki je omogočal neodvisno potovanje po vodi, je bil znan Babiloncem in Egipčanom, izpopolnili so ga pa Fenicanci, največji trgovski narod tistega časa.

(3) — Jadra so poznali tudi davni narodi, izboljšana so pa bila šele v srednjeveškem času, ko je bil nekje na Vzhodu izumljen tudi kompas. Sekstant, to je priprava za izračunavanje zemeljske širine na morju, so izpopolnili Newton, Tomaž Godfrey in Hadley. Kronometer, to je uro z največjo mogočo natančnostjo, je izpopolnil Harrison leta 1761.

(4) — Za izpopolnitve oziroma izumljenje parne lokomotive sta eksperimentirala Cugnot (1769) v Franciji in Trevethick (1801) v Angliji, toda šele okoli leta 1812. je bila toliko izpopolnjena, da je premaknila samo sebe naprej, za praktično uporabo pa še ni bila. Dovoljno izpopolnil jo je šele Stephenson leta 1829.

(5) — Za pogon ladje so v prvi porabili paro na Škotskem v letu 1801. Šest let pozneje je Američan Fulton dokazal s svojim prvim parnikom, da je nastopil čas, ko bo zavladala na svetu para.

(6) — Proti zaključku devetnajstega stoletja je prišla na površje elektrika kot gonilna sila električnih voz in vlakov.

(7) — Bencinski motor se je pojavil ob koncu devetnajstega stoletja, da bo gonilni faktor na suhem (avtomobil), na vodi (motorni čoln) in v prvih letih tega stoletja tudi v zraku (Dumont, grof Zeppelin, brata Wright).

(8) — S podmornicami so delali poskuse že v osemnajstem stoletju in Fulton je praktično dokazal možnost podvodnih čolnov. Zadoštno izpopolnjeni so bili pa šele ob koncu devetnajstega stoletja.

(9) — Vodilni zrakoplov (balon) je bil izboljšan v toliko, da je leta 1919. napravil prvo pot preko Atlantskega oceana.

(10) — Aeroplan izboljšan tako, da je istega leta kot balon napravil svojo pot preko Atlantika. Uveljavljati se je začelo zračno potovanje in redna zračna pošta. Leta 1920. so aeroplani samo v Združenih državah prepeljali 225.000 potnikov. — F. M.

Povest o kavi. Kava je danes po vsem svetu poznana in povsod priljubljena pijača. Na milijone lir zapravi človeštvo samo za kavo, a vendar nihče, ako ni prisiljen, se ji ne odreči. In od kje je kava in kako se je razširila? V tistem času, ko je Kristof Kolumb odkril Ameriko, je bila kava povsem nepoznana na svetu in nikjer rabljena. Rastla je le v Arabiji in v zgornji Etiopiji. Zatrjuje se, da je bil prvi, ki je uvedel pitje kave, prednik nekega samostana v Arabiji. On je želel, da bi bili menihi pri nočnih obredih budni in jih je zato primoral, da so pili vodo, v kateri se je kuhalo seme kavovca. Njemu samemu so povedali pastirji, da so ovce mnogo živahnejše, če se najedo kavovčevega semena. Kava iz kuhinjskih nepravilnih zrn je seveda bila za nič, ko so pa menihi odkrili, da se iz praznih zrn napravi jako prijetno, dasi grenko pijačo, so jo pili z veseljem. Glas o novi pijači se je razširil po sosednjih krajih in šele po dvesto letih je njen sloves došel v Pariz. Leta 1614. so prinesli eno samo kavino rastlino na Zapadnoindijske otoke, in iz nje so nastali potem današnji velikanski nasadi tam. — F. M.

En biljon. Koliko je to »en biljon«? Nihče si ne more tega predstavljati. S številkami zapišemo to število tako: 1.000.000.000.000. Ne izgleda posebno dolgo, a je en milijon milijonov. Če bi začeli šteti od ene do biljona in če bi šteli noč in dan brez prestanka po 200 na minuto, v kolikem času bi prišli do konca? Skoro polnih deset tisoč let bi vzelo! Milijon meter je majhna dolžina, a biljon metrov je milijon kilometrov. Take daljave nimamo nikjer na zemlji. Vlak, ki bi vozil z naglico 100 km na uro noč in dan, bi moral voziti eno leto in 51 dni, pa bi mu še manjkalo 4000 km do enega miliona. — F. M.

LISTNICA UREDNIŠTVA

G. F. Ferluga iz R. je naprošen, da se zglosi po možnosti jutri predpoludne po 10. uri ali popoldne v našem uredništvu

Borzna poročila.

ogrske krone	0.0275	0.0325
avstrijske krone	0.0314	0.0320
čehoslovaške krone	0.6720	0.6770
dinarji	97.75	98.00
leji	9.50	10.50
marke	22.50	22.70
dolarji	121.50	122.25
francoski franki	425.00	428.00
švicarski franki	101.55	101.80
angleški funti papirnat	84.25	84.25
Benečijske (vojnoskodinske obveznice)		

Tečaj:

Adriatica	265
Cosulich	341
Dalmatia	138
Gerolmich	016
Libera Triestina	540
Lloyd	3070
Lussino	780
Martinolich	175
Oceania	142
Tripcovich	487
Ampelea	476
Cement Dalmatia	380
Cement Spalato	488

Vozni red železnic.

JUŽNI KOLODVOR

Trst, Tržič, Cervinjan, Benetke.

Odhodi: 0.25, 5.20, 6.05, 8.30, 10.00, 14.20, 15.15, 18.00, 19.30.

Dohodi: 0.25, 5.30, 8.10, 9.55, 13.20, 15.15, 18.45, 19.15, 23.07.

Trst, Gorica, Kormin, Videm.

Odhodi: 5.35, 6.25, 8.30, 13.30, 17.15, 19.45.

Dohodi: 7.45, 10.40, 12.30, 16.17, 19.15, 22.47.

Trst, Divača, Sv. Peter, Postojna, Dunaj.

Odhodi: 0.05, 5.01, 6.50, 9.25, 11.05, 13.50, 16.45, 19.15.

Dohodi: 4.10, 7.05, 9.40, 12.10, 16.52, 18.30, 20.12, 21.20, 23.45.

DRŽAVNI KOLODVOR.

Trst, Baje, Poreč.

Odhodi: 5.05, 9.00, 14.00, 18.30.

Dohodi: 7.50, 12.15, 17.55, 21.20.

Trst, Gorica, Podbrdo.

Odhodi: 5.30, 6.10, 11.00, 17.55, 18.50.

Dohodi: 7.40, 11.25, 15.45, 21.10, 23.45.

Trst, Herpelje, Pulj.

Odhodi: 5.20, 12.40, 18.20.

Dohodi: 7.30, 10.05, 15.30, 21.00.

ARRIBA

Trgovsko-obrtna zadruga

v Trstu

registrovana zadr. z neomejenim jamstvom

Via Pier Luigi da Palestrina 4, pritličje

Obrestuje navadne hranilne vloge po

5 %

Večje vloge, vezane na odpoved po dogovoru.

Sprejema tudi vloge na tekoči račun

in v DINARJIH

ter jih obrestuje pod najboljšimi pogoji.

Trgovcem otvarja tekoče čekovne račune

Posoja hranilne pušice na dom.

Daje posojila na poročstvo, zastavo

vrednostnih papirjev ali dragocenosti.

Uradne ure od 9-1 zj. od 1/4-1/2 6 pop.

Poslovanje hranilni račun št. 11347. Tel. 16-04.

GOSTILNA

„ALLA LUNA“

Trst, Piazza Goldoni

toči izborna istrska in vipavska vina ter prvovrsten teran kakor tudi prvovrstno pivo. — Domača kuhinja vedno preskrbljena z vsakovrstnimi jedili.

Postrežba točna, cene zmerne.

Za mnogobrojen obisk se toplo priporoča

lastnik

Pecchiar (Mičel)

508

PETE PODPLATI

PALMA

iz pristnega kaučuka.

„PALMA“ Trst, Via Coroneo 9.

Najstarejši slovenski denarni zavod.

Tržaška posojilnica

in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poročstvom

uraduje v svoji lastni hiši

ulica Torrebianca štev. 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na

knjižice, vloge na tekoči račun in vloge

za čekovni promet, ter jih obrestuje

po 4 %

večje in stalne vloge po dogovoru.

Daje posojila na knjižbe, menjice, za-

stave in osebne kredite. — Obrestna

mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9 do 13

Ob nedeljah in praznikih je urad zapr.

Št. telef. 25-67.

Radioznanstvo in njega bodočnost

Radioznanstvo je najmlajša od vseh znanosti. Pred tridesetimi leti nismo se nič ali prav malo vedeli o njej. Danes je pravecni velikan, ki obeta postati še večji. Razkriva nam izredne čudeže in kdo ve, kaj nam bo še vse razkrila.

Pod imenom »radio« razumemo vse, kar se tiče brezžične telefonije in telefonije, sploh vsega, kar ima opraviti z električnim valovanjem etra. To povem vsled tega, da bi kdo ne zamenjal sorodne besede »radio« z radijem, ki je samo prva s čudnimi svojstvi.

Radio nam danes služi predvsem za brezžično telegrafiranje in telefoniranje. Splošne kroge zanima zlasti poslednje, kajti s priprostim sprejemnim aparatom, ki si ga lahko vsak nabavi, poslušala lahko novice, govore, koncerte itd., ki prihajajo v nevidnih eterih valovih skozi zrak od katerekoli strani sveta. Zadnjih par let se brezžični telefon silno vdomačuje po vseh delih sveta in zanimanje zanj raste vsak dan. Človek bi mislil, da je brezžični telefon komaj par let star, dejstvo je pa,

da so znanstveniki poznali tako telefoniranje že pred desetletjem, samo priprosto ljudstvo se še ni začelo zanimati zanj.

Že nad dvajset let je tega, ko je Poulsen izumil brezžični telefon (v letu 1902), a v občo rabo ni prišel do poslednjih let.

Brezžično brozjavljanje in telefoniranje sta le dve nalogi, ki ju radioznanstvo vrši, a znanstveniki se danes že ne zanimajo več za to dvojce, pač pa iščejo nove naloge, da jih ta znanost reši.

Tako je na primer posebna veja radia, ki jo imenujemo »radiotelegrafika«. Pod tem imenom razumemo vse, kjer s pomočjo eterih valov prisilimo kakšne aparate do delovanja. Imamo že avtomobile, ki so opremljeni s posebnim radio-aparatom, ki avtomobil kontrolira in ga vodi. Tako moremo avto iz daljave voditi v tako smer kot hočemo, moremo mu povečati ali zmanjšati brzino ali ga ustaviti. Isto velja tudi za aeroplane in parnike na morju. Ameriška mornarica je že napravila velike poskuse v tem oziru, ki so se popolnoma posrečile. Iz Amerike je danes mogoče poslati parnik v Evropo, ne da bi bilo na njem treba kakega človeka. Najtežje bojno ladjo je

BANCA ADRIATICA

Ustanovljena leta 1905.

Dejniška glavnica Lit. 15.000.000. — popolnoma vplačana.

Glavni sedež: TRST, Via S. Nicolò 9 (Lastna palača).

Podružnice: ABBAZIA — FIUME — MILANO — ZARA.

Eskomptira trgovske menice. Daje predumje na blago, vrednostne papirje.

Jamči italijanske kredite v Jugoslaviji in jugoslovenske kredite v Italiji ter eskomptira tozadevne akcepte.